

IZIDORIUS LIESIS – MOKSLININKAS, PEDAGOGAS

Edmundas Isevičius¹, Žymantas Rudžionis²

*Statybos ir architektūros fakultetas, Kauno technologijos universitetas,
Studentų g. 48, LT-51367 Kaunas, Lietuva*

El. paštas: ¹edmundas.isevicius@ktu.lt, ²zymantas.rudzionis@ktu.lt

[teikta 2011-10-10; priimta 2011-11-17]

Anotacija. Straipsnis skirtas įžymaus geodezininko, mokslininko, pedagogo, Geodezijos katedros vedėjo Izidoriaus Liesio 110-oms gimimo metinėms paminėti. Šio jubiliejaus proga Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakultete, kuris tiesiogiai siejasi su Geodezijos katedra, buvo parengtas informatyvus stendas, atspindintis I. Liesio gyvenimo mokslinę ir pedagoginę veiklą. Šiam jubiliejui skirtame susirinkime perskaitytas pranešimas. Straipsnyje pateikiami bendradarbių prisiminimai ir I. Liesio atsiminimai apie pirmosios Lietuvos nepriklausomybės kūrimosi laikotarpį, jo pastangas siekiant išsilavinimo, tarnybą Lietuvos kariuomenėje. Pažymėtas jo indėlis į Lietuvos karo topografijos vadovybės koordinuojamus darbus, susijusius su geodeziniais matavimais Lietuvos teritorijoje. Pateikti asmeniniai prisiminimai, susiję su dalyvavimu mišrios Lietuvos ir SSRS komisijos sudėtyje valstybinei sienai, 1939 m. grąžinus dalį Vilniaus krašto Lietuvai, pažymėti, taip pat darbą Antrojo pasaulinio karo išvakarėse ir fašistinei Vokietijai okupavus Lietuvą, pedagoginę veiklą Vytauto Didžiojo universitete ir pokarines negandas, mokslinę bei pedagoginę veiklą Kauno politechnikos institute.

Reikšminiai žodžiai: Izidorius Liesis, prisiminimai, geodeziniai matavimai, Valstybinė komisija sienai nustatyti, NKVD filtravimo lageris, mokslinė veikla, pedagoginė veikla.

Įvadas

Izidorius Liesis – prieškarinio Lietuvos karininkas, geodezininkas, aktyvus aukų rinkimo Lietuvos gynimo fondui dalyvis. Didelėmis pastangomis siekė išsilavinimo: jo pastangos ir gabumai nelieka nepastebėti – jis, kaip labai gabus jaunuolis, Lietuvos vyriausybės lėšomis siunčiamas į Paryžių, į Prancūzijos armijos Geografijos tarnybą studijuoti geodezijos ir astronomijos mokslų. Užbaigęs studijas, sugrįžta tėvynėn ir Lietuvos karo topografijos žinybos sudėtyje atlieka labai reikšmingus geodezinius darbus.

1939 m., grąžinus dalį Vilniaus krašto Lietuvai, I. Liesis buvo paskirtas į Lietuvos ir SSRS komisiją valstybinei sienai nustatyti ir asmeniškai dalyvauti pažymint ją vietoje. Aneksavus Lietuvą, jis, kaip Lietuvos karininkas, turintis kapitono laipsnį, automatiškai pateko Raudonosios armijos žinion, t. y. tapo jos karininku ir toliau tęsė iki tol vykdytus geodezinius matavimus.

Kilus SSRS ir Vokietijos karui, I. Liesis nesitraukia su besitraukiančia SSRS kariuomene, o grįžta į Kauną ir įsidarbina Kauno Vytauto Didžiojo universitete, Statybos fakultete

Geodezijos ir astronomijos katedroje laborantu. Kad išvengtų priverstinių darbų Vokietijoje, jis privalėjo dirbti karo metams aktualų mokslinį darbą. Tokių mokslinių darbų sąrašą buvo parengusi vokiečių administracija.

Vokietijos kariuomenei pasitraukus iš Lietuvos ir vėl ją užėmus Raudonajai armijai, I. Liesis, priešingai nei daugelis inteligentijos atstovų, nepasitraukė į Vakarus, bet toliau dirbo bei tęsė studijas VDU Geodezijos skyriuje. Studijas 1943 m. jis sėkmingai užbaigė ir įgijo Geodezijos inžinieriaus diplomą. VDU rektoriaus 1943 m. lapkričio 24 d. potvarkiu I. Liesį, kaip retos specialybės specialistą ir dideliais gabumais pasižymėjusį asmenį, paskyrė Geodezijos katedros vyresniuoju asistentu.

1941 m. rugpjūčio 16 d. Raudonojoje armijoje buvo išleistas 270-asis įsakymas, kuris skelbė, kad visi kariai, kurie buvo patekę į Vokietijos nelaisvę, laikomi išdavikais. Šis įsakymas skaudžiai paliečia ir I. Liesį, nes jis prieškariniu buvo Raudonosios armijos kapitonas. 1945 m. vasario 19 d. švietimo Liaudies komisariato komisaro (Vilnius) J. Žiugždos įsaku Nr. 67/17 I. Liesis buvo atleistas iš Kauno valstybinio Vytauto Didžiojo universiteto Statybos fakulteto ir sausio 1 d. mobilizuotas į Raudonąją armiją, tiksliau – uždaromas į specialųjį NKVD filtravimo lagerį. Draugams padedant jam pavyko ištrūkti iš minėtojo lagerio ir 1945 m. liepos mėn. 9 d. Universiteto rektoriaus prof. A. Purėno potvarkiu I. Liesis nuo 1945 m. liepos 16 d. įdarbinamas Statybos fakulteto Geodezijos ir astronomijos katedros vyresniuoju dėstytoju. Ten jis, kaip mokslinis asistentas, vykdė mokslinius geodezinius tyrimus ir kaupė medžiagą disertacijai. 1961 m. jis sėkmingai apgina disertaciją ir įgyja Geografijos mokslų kandidato laipsnį.

1962–1980 m. Izidorius Liesis darbuojasi Hidrotechnikos, vėliau – Santechnikos fakulteto Geodezijos katedroje docento pareigose. Ten jis atlieka aktualius geodezinius tyrimus, susijusius su Elektrėnų šiluminės elektrinės pastatų, statinių ir įrenginių sėdimu. I. Liesis nuo 1963 iki 1969 m. vadovauja KPI Santechnikos fakulteto Geodezijos katedrai, o 1969 m., Geodezijos katedrą perkėlus į Vilnių, I. Liesis perkeliamas į to paties fakulteto Šildymo-vėdinimo katedrą docento pareigoms.

KPI rektoriaus V. Domarko 1985 m. liepos mėn. 1 d. įsakymu docentas Izidorius Liesis išleidžiamas į pensiją ir už ilgą bei sąžiningą darbą apdovanojamas Garbės raštu.

Tarpukario Lietuva

Izidorius Liesis (1 pav.) gimė 1901 m. rugpjūčio mėn. 19 d. Rokiškio raj., Južintų valsč., Kriūniškių km. valstiečių šeimoje. Tėvai turėjo 14 ha žemės. Jis Kriaunų bažnytkaimyje baigė tik pradžios mokyklą. I. Liesis buvo didelis Lietuvos patriotas, aktyviai dalyvavo renkant aukas Lietuvos gynimo fondui. Pas tėvus gyveno iki 1921 m.

I. Liesis 1921 m. buvo pašauktas atlikti karinę prievolę. Tarnavo Alytuje dislokuotame kariniame padalinyje pradžioje eiliniu, vėliau puskarininkiu į pulko štabą – raštininku. Laisvu nuo tarnybos laiku įgijo vidurinį išsilavinimą ir baigė dviejų metų mokytojų rengimo kursą. Vėliau persikėlė į Kauną, įsidarbino Kauno geležinkelio stoties komendantūroje raštininku ir lankė administracijos karininko laipsniui įgyti kursus. Tuo pat metu įstojo į Simono Daukanto mokytojų seminariją, kurią sėkmingai baigė. Karininko

1 pav. Izidorius Liesis 1901–1993 m.
Fig. 1. Isidorius Liesis (1901–1993)

2 pav. Izidorius Liesis Lietuvos Karo topografijos skyriaus leitenantas 1932–1933 m.

Fig. 2. Isidorius Liesis – lieutenant of Lithuanian Military topography department 1932–1933

laipsniui įgyti kursus užbaigė 1928 m. pradžioje, o vasario mėn. jam buvo suteiktas pirmojo leitenanto laipsnis (2 pav.), jis paskiriamas į kariuomenės štabą.

Štabo vadovybė gabiam ir drausmingam leitenantui sudarė palankias sąlygas toliau tęsti mokslus. I. Liesis tų pat metų rudenį įstojo į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultetą. Kaip perspektyvų karininką 1930 m. rudenį štabo vadovybė nusprendžia I. Liesį pasiųsti į Panemunėje veikusius Aukštųjų karininkų kursus studijuoti topografijos mokslų. Juos užbaigęs leitenantas I. Liesis per 1932–1933 m. suspėjo sudaryti topografinio žemėlapiu M 1:25000 lapą Nr. 415 (Vandžiogala), o per 1933–1934 m. – lapą Nr. 345 (Apytalaukis), 1934 m. (Gliožaitis 2001).

Karo topografijos skyriaus 10 metų sukakties proga Izidoriui Liesiui pavedama parašyti išsamų straipsnį apie šio skyriaus darbus. Straipsnis buvo išspausdintas tęstiniame žurnale „Mūsų žinynas“ (Liesis 1933). Karo topografijos skyriaus vadovybė I. Liesį, kaip ypač gabų jaunuolį, su valstybine stipendija nutaria siųsti į Paryžių, į armijos Geografijos tarnybą, gilinti geodezijos ir astronomijos mokslų studijas. I. Liesis šį pasiūlymą priėmė, tačiau teko nutraukti sėkmingas studijas Teisių fakultete, nes reikėjo mokytis prancūzų kalbos, kadangi mokykloje buvo mokėsis vokiečių kalbos.

Paryžiuje I. Liesis studijas pradėjo 1934 m. gegužės mėn. ir 1936 m. vasarą sėkmingai jas užbaigė. Baigęs studijas I. Liesis sugrįžo atgal į Lietuvos Karo topografijos skyriaus Trianguliacijos dalinį. Čia jam suteiktos vyr. topografo pareigos. Šiame skyriuje, kuriam vadovavo inž. M. Ratautas, I. Liesis atliko didelio kruopštumo ir gilaus matematinio pasirengimo reikalaujančius trianguliacijos darbus.

1939 m., gražinus dalį Vilniaus krašto Lietuvai, I. Liesis, kaip Lietuvos kariuomenės kapitonas, buvo įtrauktas į Lietuvos ir SSRS sienos nustatymo komisijos narių sudėtį. Komisijos uždavinys buvo suderinti su Sovietų sąjungos žinybomis žemėlapiuose pažymėtą valstybinę sieną ir ją paženklinėti.

Remiantis I. Liesio prisiminimais, jis į tą Vyriausiąją komisiją pakliuvo visiškai atsitiktinai. Mat kai jis studijavo Vytauto Didžiojo universitete ir Teisių fakultete klausė prof. Mykolo Romerio konstitucinės teisės paskaitų, M. Romeris studentams buvo įdiegęs nuomonę, kad geriausias valstybės valdymo modelis yra pasirinktas Sovietų Sąjungoje, nes ten visa valdžia renkama žmonių. Kadangi I. Liesis tarnavo Lietuvos kariuomenėje ir tuo pat metu studijavo minėtajame universitete, tai, savaime suprantama, kad ir pulke su karininkais tuo klausimu tekdavo padiskutuoti. Tų diskusijų tematika nebuvo jokia paslaptis ir Karo topografijos skyriaus viršininkui pulkininkui A. Krikščiūnui. Tai, kai buvo sudaroma minėtoji komisija sienai nustatyti, A. Krikščiūnas pasišaukė jį ir pasakė: „Važiuosim į Maskvą! Aš tave išgydysiu nuo sovietinio socializmo“. Komisija buvo suformuota iš Karo topografijos skyriaus viršininko pulkininko A. Krikščiūno, kapitono I. Liesio ir Užsienio reikalų ministerijos atstovo.

Lietuvos ir SSRS sienos nustatymo komisijos veikla

I. Liesio prisiminimai. Kadangi sutartu laiku Užsienio reikalų ministerijos atstovas Navickis į geležinkelio stotį kelias minutes atvykti pavėlavo, todėl vietoje jo buvo paskirtas kitas Užsienio reikalų ministerijos atstovas – Sakalauskas, tačiau į Maskvą Navickis vis tiek važiavo. Tai buvo labai įdomus žmogus. Jis komisijoje išbuvo iki jos darbo pabaigos. Į Maskvą važiavom per Latviją ir kirtom Latvijos–Rusijos sieną. Kupė mes buvom keturiose ir du svetimi, kurie nuo mūsų visą kelionę nenuleido akių. Nuvažiavus į Maskvą, mus pasitiko ir nuvežė į viešbutį, davė kiekvienam po atskirą kambarį. Pirmąją naktį prižiūrėtojai mane tris kartus žadino ir vis klausinėjo „Kak spitsa?“ („Kaip miegasi“). Sakau: „Chorošo...“ („Gerai...“). Ryte pulk. Krikščiūnas pastebėjo, kad prapuolė kortos. Prižiūrėtojas aiškina, kad nereikia jaudintis – atsiras, niekur neprapuls. Krikščiūnui pareikalavus atiduoti, jos galų gale atsirado, nors vienos kitos ir trūko. Matyt tyrinėjo, ar ko nors slapto ant jų neužrašyta.

Nuo Sovietų sąjungos pusės komisijai vadovauti buvo paskirtas vyriausiasis kariuomenės vadas maršalas Vasilevskis, bet jis darbe nedaug dalyvavo, o kiti nariai tai nuolat keitėsi.

Kadangi prieš kelionę mums sakė, kad maitinimu keliaujant ir gyvenant Maskvoje teks rūpintis patiems, todėl maisto truputį pasiėmėm. Be to, kiekvienas gavom po 70 markių ar červoncy. Valgydavom valgykloje, bet greitai pinigų pritrūkome, tad Sakalauskas užtiko vietą juodoj rinkoj, kur buvo galima pasikeisti pinigų. Taip mes pragyvenom, turbūt, apie mėnesį. Pirmąją savaitę mus vedžiojo tik po kino teatrus ir jokio konkretaus darbo nebuvo. Kitomis dienomis buvo jų suplanuoti, mūsų požiūriu, beprasmingai renginiai. Kartą komisijai surengė vakarienę – ilgas prabangus stalas, gana daug žmonių. Ant stalų ikrai ir kitos gėrybės. Valgom, šnekamės ir aš pasakiau, kad pas mus Lietuvoje ikrai didelis

3 pav. Dalis sienos pažymėjimo darbų dalyvių: iš kairės: pulk. A. Kriškčiūnas, SSRS Raudonosios armijos pulk. Sokolovas, kapit. I. Liesis, SSRS karininkas, leit. B. Pupinis

Fig. 3. The part of participants in the wall stake out works: from left to right: Colonel A. Kriškčiūnas, Soviet Red Army Colonel Sokolov, Captain I. Liesis, Soviet Red Army officer lieutenant B. Pupinis

delikatesas. Tuomet vienas iš susirinkusiųjų pareiškia, kad ikrai pas juos tai įprastas maistas ir jie juos valgo visi. Iš tikro mes matėm, ką ten eiliniai žmonės valgo! Taip mus kasdien ir vedžiodavo. Buvo nuvedę net į vaikų darželį. Kitaip tariant, dalykinių pasitarimų beveik nebuvo. Vyko planingas vedžiojimas už nosies, nes sienos buvo iš anksto nustatytos ir be mūsų pritarimo. Naujoji siena SSRS pareigūnų jau iš anksto buvo pažymėta žemėlapyje. Mums teliko tik techniškai dalykai, kaip tą sieną pažymėti vietoje. Darbo tvarka mus tik supažindino su vadinamąja instrukcija, pagal kurią savo visas sienas tvarko Sovietų sąjunga, pasakė, kokie turi būti sienos stulpai, koku atstumu jie turi būti statomi, ir viskas.

Užbaigę „darbus“ Maskvoje, vykome Lietuvon. Alkani visą dieną važiuom iki Gudagojaus. Čia sienų žymėjimui rusai įteikė mums jų naudojamą šabloną ir tiek. Aplinkui baisus skurdas. Stotis pilna žmonių: iš Lenkijos ir Rusijos žmonės važiavo į Lietuvą pirkti duonos ir kitų produktų. Kadangi visi buvome kelias dienas nevalgę ir alkani, todėl pamatęs baltu chalatu moteriškę apsirengusią ir nešančią bandeles, sakau jai: „Parduok, kiek pasakysi, tiek ir sumokėsiu!“ Į tai jinai man sako: „Čto ty, zdes vsio soščitano!“ („Ką tu, čia viskas suskaičiuota“). Stotyje pamačiau sovietų komendantą ir klausiu, ką mums daryti, kaip grįžti į Lietuvą, nes toliau keleiviniai traukiniai nevažiavo – nebuvo kuro? Jis sako, kad nežino, ir pasakė, kad gali pasirūpinti tik sienai pervažiuoti vagonu. Tuo vagonu mes ir kirtome sieną.

Namuose mums, kartu su SSRS karininkais, beliko tik tą „suderintą“ sieną pažymėti vietoje ir pastatyti stulpus (riboženklis). Šį darbą vykdė pakomisės, o joms vadovavo Vyriausioji komisija. Joje Lietuvai atstovavome trise: pulkininkas Kriškčiūnas, Sakalauskas

ir aš (3 pav.), o iš SSRS atstovų buvo daug, bet jų žmonės dažnai keitėsi. Atvažiavus į vietą sienos žymėti vietiniai gyventojai plūdo pas mus teirautis, kur ta siena bus, ir maldavo, kad kaip nors juos prijungtų prie Lietuvos.

Sienos pažymėjimo darbams artėjant prie pabaigos, atsirado nerimą keliančių ženklų: vieną dieną buvo sutariama sienos riboženklis įtvirtinti vienoje vietoje, o po dienos kitos vėl persigalvojama ir riboženkliai keliama kitur. Tokie stumdymai, artėjant 1940 m. birželiiui, tapo ne išimtimi, o taisykle. Mūsų karininkų tarpe pasklido kalbos, kad reikia greičiau mesti darbus ir grįžti į Kauną, nes aplink tvyrojo galimo karo nuotaikos.

Aneksija, karo išvakarės, okupacija

1940 m. birželio 14 d. prasidėjo Lietuvos aneksija, o iki tol atlikti darbai tapo beprasniai. Karo topografijos skyrius buvo likviduotas, visą su sienos pažymėjimu susijusią medžiagą perėmė PRIBOVO (*Pribaltijskij osobyj vojennyj okrug*) topografijos 21-asis skyrius. SSRS karinė valdžia buvusius Karo topografijos skyriaus darbuotojus, tarp jų ir kapitoną I. Liesį, priskyrė PRIBOVO Topografijos 21-ajam būriui, kuriam buvo įsakyta skubiai tęsti ir iki žiemos užbaigti trianguliacijos darbus. I. Liesis kartu su kitais karininkais 1940 m. rugpjūčio 27 d. buvo išsiųstas į Trakų ir Kauno apskritis tęsti geodezinius matavimus. I. Liesiui buvo paskirti du kareiviai, o juos visus kartu prižiūrėjo Raudonosios armijos politinis darbuotojas – „politrukas“. Anot I. Liesio, „politrukas“ kartkartėmis nusivesdavo šonan tuos kareivėlius, kad I. Liesis negirdėtų pokalbio, ir kažką vis jiems nurodinėdavo. Iš pokalbio su „politruku“ jis suprato, kad tai buvo labai menko išsilavinimo asmuo, kurio tėvai gyveno kažkur Rusijos gilumoje ir skurdo kolūkiniame kaime. Kareiviai labai nemėgo savo „politruko“. 1941 m. birželio mėn. 22 d., prasidėjus vokiečių aviacijos antskrydžiams ir bombardavimams, I. Liesio grupelėje dirbantys kareiviai pradžioje netikėjo, kad tai karo pradžia. Jie vis kartojo, kad tai tik manevrai. Galų gale, kai tapo akivaizdu, jog tai iš tiesų karas, užuot galvoję apie pasitraukimą, šie kareiviai dabar pradėjo medžioti savo nekenčiamą „politruką“. Jis, suvokdamas pavojų, nesitraukė nuo I. Liesio nė per žingsnį. Galiausiai I. Liesis patarė visiems persirengti civiliais rūbais ir skirstytis kas sau. Deja, ši taktika nepasiteisino, nes Vermachto kareiviai sutiktus įtartinus asmenis tikrindavo jų statusą nukeldami nuo jų galvų kepures. Jeigu galva plikai nukirpta, tai ir be kalbų buvo aišku, kad tai persirengęs kareivis. Raudonarmiečiai, Vermachto nurodymu voromis ėjo į spec. surinkimo punktus – vyko praktiškai savanoriškas masinis pasidavimas nelaisvėn. (Dalis duomenų panaudota remiantis A. A. Gliožaičio, 2001 m. publikacija.)

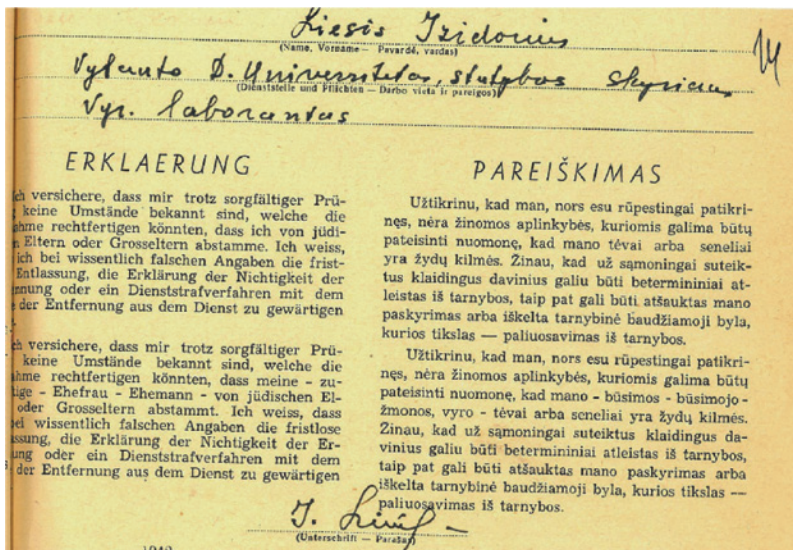
Taigi, nutraukęs darbus I. Liesis iš Raseinių apylinkių, kur jis vykdė topografinius darbus, sugrįžo į Kauną ir nuo 1941 m. rugsėjo 1 d. įsidarbino Kauno VDU Statybos fakulteto Geodezijos ir astronomijos katedroje laborantu.

Vokietijos administracijos potvarkiu, visi okupuotoje teritorijoje esantys dėstytojai, norintys būti atleisti nuo priverstinių darbų Vokietijoje, privalėjo dirbti karo sąlygomis aktualų mokslinį darbą. Visi moksliniai darbai buvo suskirstyti į keturias grupes: A – svarbūs karui, B – svarbūs atkūrimui, C – svarbūs pagrindiniai tyrimai ir D – neskubūs.

Pavyzdžiui, A grupei buvo priskirtos temos: „Ekonomiškoji greitoji statyba pagal vietą ir sąlygas“, „Statybinės priemonės epidemijoms išvengti“, „Būstiniai laiknamiai (gyvenamieji barakai) nuolatinių butų trūkumui pašalinti“, „Geležies taupymas masyvinėje statyboje“, „Lietuvos gręžinių geologinis ir hidrologinis apdirbimas“, „Geodezinės topometrinės medžiagos panaudojimas stambaus mastelio žemėlapiams“, „Nuotakio balansas Nemuno baseine“, „Aktualūs hidrografiniai darbai kariuomenės reikalams“, „Rusijos upių nuotakis“. Iš B grupės darbų paminėtini „Lietuvos miestų ir miestelių išplanavimo darbai“, „Metalinių susprogdintų tiltų Lietuvoje ištyrimas ir atstatymui duomenų rinkimas“, „Kauno geležinkelio stoties praplėtimo tyrimas“, „Neries baseino nuotakis“, „Nusausinimo kanalų deformacija ir jų priežastys“, „Nemuno kilpos vandens jėgos panaudojimas“ ir kt. C mokslinei darbų grupei buvo priskirti šie darbai: „Ūkininko sodybos padėtis Lietuvoje po karo“, „Lietuvos miestų planavimo pagrindai“, „Clapeyrono lygčių konfigūracijos narių taikymas statybinėje statikoje“, „Susisiekimo su periferijomis ir tranzito pro Kauną pagerinimas“, „Kauno miesto tiltų per Nemuną projektavimo sąlygų sprendimas ir tiltų eskizinis projektavimas“ ir kt. Taip pat sugriežtinti reikalavimai mokslo laipsniams įgyti.

I. Liesis pasirinko iš A grupės temą „Geodezinės topometrinės medžiagos panaudojimas stambaus mastelio žemėlapiams“ ir, kadangi tuo pat metu dirbo vyriausioje Vandenių ir energijos valdyboje Geodezijos skyriaus viršininku, dar kitą temą: „Nuotakio balansas Nemuno baseine“. Vykdamas minėtuosius darbus, grupėse kartu dirbo ir Vokietijos piliečiai. Okupuotų teritorijų piliečiai, vadovaudamiesi okupacinėmis taisyklėmis, privalėjo pasirašyti standartinės formos pasižadėjimus, kuriais jie patvirtino, kad neturi žydų tautybės giminytės (4 pav.).

4 pav. Okupuotų teritorijų tarnautojų rašytiniai pareiškimai apie jų sąsają su žydų tautybe (paimta iš KTU personalo skyriaus archyvinės personalinės I. Liesio bylos)

Fig. 4. Written statements about their link to the Jewish for the servants of the occupied territory

(Taken from the personel department of KTU, personal archival files of I. Liesis)

Remiantis I. Liesio pasakojimais, okupuotose teritorijose gyvenantiems piliečiams, ir ypač kariškiams, buvo draudžiama klausytis radijo laidų transliacijų, todėl daugelis visiškai nesiorientavo dėl padėties fronte. Kadangi I. Liesis turėjo asmeninę radijo aparatą ir mokėjo rusų, prancūzų bei vokiečių kalbas, tai paslapčia pasiklausydavo pranešimų ir artimiausiems, patikimiems asmenims perpasakodavo išgirstas naujienas iš Rytų fronto. Štai frontui artėjant prie Kauno, Geodezijos padalinio viršininkas vokiečių (I. Liesis buvo jo pavaldinys), kaip ir įprasta kasmet prieš pradėdant lauko geodezinius darbus, organizavo pasitarimą naujai rengiamai eilinei ekspedicijai – planavo bei aptarė reikalingų prietaisų ir medžiagų poreikį. I. Liesis atsargiai priėjo prie vadovo ir tylomis paklausė, ar šis žinąs, kur šiuo metu yra fronto linija? Padalinio vadovas suglumo ir paprašė jo parodyti ant sienos kabėjusiame žemėlapyje. I. Liesis: „Aš priėjau prie žemėlapyje ir jame pirštu pabraukiau liniją, einančią tarp Kauno ir Kaišiadorių. Viršininkas pasižiūrėjo į mane ir susirinkusiems pareiškė, kad šios dienos pasirengimas baigiamas, o kitų klausimų aptarimas atidedamas rytdienai“. Rytojaus diena prasidėjo ne pasitarimu, o skubia skyriaus evakuacija.

I. Liesis Kaune, Sasnausko g., turėjo nuosavą namą ir gyveno jame su šeima, todėl net negalvojo trauktis su besitraukiančia vokiečių kariuomene.

Pokaris

1943 m. I. Liesis, dirbdamas ir tuo pat metu studijuodamas Vytauto Didžiojo universitete, užbaigė šio universiteto Geodezijos studijas ir įgijo Geodezijos inžinieriaus diplomą. Tų pačių metų lapkričio 24 d. VDU rektorius, Statybos fakulteto tarybai rekomendavus, diplomuotą geodezijos inžinierių I. Liesį, kaip retos specialybės specialistą ir dideliais gabumais pasižymėjusį asmenį, nuo gruodžio 1 d. skyrė vyresniuoju asistentu.

1941 m. rugpjūčio 16 d. Raudonojoje armijoje buvo išleistas 270-asis įsakymas, kuris skelbė visus patekusius į nelaisvę karius laikyti išdavikais. Vadovaujantis šiuo įsaku, 1,8 mln. išlaisvintų iš nelaisvės SSRS karių buvo nukreipta į specialius NKVD filtravimo lagerius, kur buvo tikrinama, kiek jie dėl to kalti: buvo nustatoma, ar į nelaisvę pasidavė savo noru ir ar nebendradarbiavo su vokiečiais. Įsake pirmiausia buvo kalbama apie vadų ir politinių darbuotojų atsakomybę, kurie parodė bailumą ir pasidavė priešui. Šis įsakas reikalavo laikyti bailiais, išdavikais ir dezertyrais vadus ir politinius darbuotojus, kurie nusiplėšė nuo savęs karinių laipsnių ženklus, paliko likimo valiai jų žinion pavestą kariuomenę mūšio lauke, tad buvo įsakoma sunaikinti juos mūšio lauke. Remiantis surinktais A. Kirilkino dokumentais (Kirilkinas 2011), SSRS tokių asmenų be žinios dingo daugiau nei 5 mln., t. y. maždaug 85 % iš tų, kurie buvo patekę į nelaisvę ir pakliuvę į NKVD filtracijos lagerius.

Šis įsakas skaudžiai palietė ir I. Liesį, kaip buvusį PRIBOVO Topografijos 21-ojo būrio kapitoną. Tad 1945 m. vasario 19 d. švietimo Liaudies komisariato komisaro J. Žiugždos įsaku Nr. 67/17 I. Liesis buvo atleistas iš Kauno valstybinio Vytauto Didžiojo universiteto Statybos fakulteto ir sausio 1 d. mobilizuotas į Raudonąją armiją, o tiksliau – į specialųjį NKVD filtravimo lagerį.

Iš I. Liesio papasakotų atsiminimų. 1945 m. pradžioje, aš, kaip prieš karą buvęs Lietuvos kariuomenės, o vėliau – priverstinai Raudonosios armijos kapitonas ir karo metu buvęs vokiečių okupuotoje teritorijoje, buvau nukreiptas į Sovietų sąjungos gilumoje (kažkur prie Uralo) esantį specialų NKVD filtravimo lagerį. Ten, kaip ir aš, buvę Sovietų armijos belaisviai, kasdien, kaip taisyklė – vidurnaktį, buvo tardomi ir kaskart klausinėjami vieno ir to paties. Mane tardantis pareigūnas buvo pakankamai protingas žmogus, todėl tardymas buvo atliekamas formaliai – pagaliau mano atveju nebuvo ko pasakoti. Ką jis užrašydavo savo tardymo protokoluose – galima tik spėlioti. Lageryje visi gyvenome pusbadžiu. Iš to pragaro mane ėmėsi gelbėti buvę bendradarbiai ir draugai, bet lemiamas sprendimas pasiektas J. Paleckio dėka. Aš jam labai dėkingas už parodytą pagalbą. Taip 1945 m. liepos mėn. buvau demobilizuotas ir pervestas į atsargą.

1945 m. liepos mėn. 9 d. Universiteto rektoriaus prof. A. Purėno potvarkiu (pagrindas: Švietimo liaudies komisaro 1945 m. liepos 24 d. įsakas 231/A), I. Liesis nuo 1945 m. liepos 16 d. skiriamas Statybos fakulteto Geodezijos ir astronomijos katedros vyresniuoju dėstytoju, nors ir be mokslo kandidato laipsnio.

1945–1950 m. I. Liesis su kitais Geodezijos katedros darbuotojais dalyvavo atliekant daugelio kolūkių topometrines nuotraukas, kaip mokslinis asistentas vykdė mokslinius tyrimus ir rengė mokslų kandidato disertaciją, redagavo P. M. Orlovo vadovėlio „Geodezija“ vertimą iš rusų į lietuvių kalbą, publikavo mokslinius straipsnius.

1959–1961 m. vyr. dėstytojas I. Liesis tyrinėjo vertikaliuosius plutos poslinkius Lietuvos teritorijoje (Zakarevičius 1994: 31–35), galutinai parengė ir Vilniaus valstybiniame V. Kapsuko universitete sėkmingai apgynė geografijos mokslų kandidato disertaciją. I. Liesis žemės plutos judesių Lietuvos teritorijoje tyrimų tematika paskelbė daug mokslinių straipsnių (Liesis 1960: 42–55, 1961: 117–131, 1962: 214–320, 1963: 88–94 ir kt.).

KPI rektoriaus K. Baršausko potvarkiu nuo 1962 m. kovo 10 d. I. Liesis skiriamas eiti Hidrotechnikos fakulteto Geodezijos katedros docento pareigas. Dirbdamas katedroje moksliniams tyrimams pasirenka Elektrėnų šiluminės elektrinės pastatų, statinių ir įrenginių sėdimo tyrimus. Minėtieji planiniai tyrimo darbai buvo vykdomi beveik iki 1980 m. (Tamutis 1990: 6–7).

1963–1969 m. I. Liesis dirba vedėju ir vadovauja KPI Santechnikos fakulteto Geodezijos katedrai. 1969 m. rudenį, Geodezijos katedrą perkėlus į Vilnių, VISI, I. Liesis keliamas į Santechnikos fakulteto Šildymo-vėdinimo katedrą docento pareigoms. 1985 m. liepos mėn. 1 d. KPI rektoriaus Vl. Domarko įsakymu docentas I. Liesis išleidžiamas į pensiją ir už ilgą bei sąžiningą darbą apdovanojamas Garbės raštu.

Apibendrinimas

Straipsnio autorius doc. E. Isevičius, 1967–1974 m. buvęs I. Liesio pavaldinys – laborantas, nūnai Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakulteto Geoinžinerijos katedros docentas, bei tie, kas turėjo ilgesnį ar trumpesnį kontaktą su Izidoriumi Liesiu, su didžiausia pagarba ir dėkingumu prisimena šio tauraus ir darbštaus žmogaus jiems rodytą dėmesį, suteiktą paramą, svarius gyvenimiškus patarimus ir nesavanaudišką pagalbą.

Literatūra

- Gložaitis, A. A. 2001. *Istoriniai žemėlapiai. Izidorių Liesį – karininką, inžinierių, pedagogą ir mokslininką prisimenant* [interaktyvus], [žiūrėta 2012-05-15]. Prieiga per internetą: <http://maps4u.lt/lt/view-page.php?page_id=17>
- Kirilkinas, A. D. 2011. *Medvedevo istorikai perskaičiuoja karo aukas. 2011 – DELFI Žinios* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: www.delfi.lt/news/daily/world/article.php?id...8
- Liesis, I. 1933. Karo topografijos skyrius, *Mūsų žinynas: karo ir mokslo istorijos žurnalas* 26(106): 30–46.
- Liesis, I. 1962. Dabartiniai žemės plutos vertikalieji judesiai Pietrytiniame Pabaltijyje, iš *Geografinis metraštis* 5: 214–320.
- Tamutis, Z. 1990. Lietuvos geodezininkai ir jų darbai, *Statyba ir architektūra* (9): 6–7.
- Zakarevičius, A. 1994. *Dabartinių vertikalijų Žemės plutos judesių Lietuvos teritorijoje tyrimas*. Vilnius: Technika. 276 p.
- Liesis, I. 1960. Sovremennye dvizheniia zemnoj kory na territorii Iugo-Vostochnoj Pribaltiki, *Neotektonika SSSR*. Tartu, 42–55 (rusų k.).
- Liesis, I. 1961. Sovremennye dvizheniia zemnoj kory na territorii Iugo-Vostochnoj Pribaltiki, *Neotektonika SSSR*. Ryga, 117–131 (rusų k.).
- Liesis, I. 1963. Sovremennye dvizheniia zemnoj kory na territorii Iugo-Vostochnoj Pribaltiki, iš *Sovremennije dvizhenija zemnoj kory*. Moskva, 88–94 (rusų k.).
- Žukovskis, A. 2009. *DELFI žinios. D. Medvedevo istorikai perskaičiuoja karo aukas* [interaktyvus], [žiūrėta 2009-06-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/daily/world/dmedvedevo-istorikai-perskaiciuoja-karo-aukas.d?id=22453320>>

IZIDORIUS LIESIS: A SCIENTIST AND A TEACHER

Edmundas Isevičius, Žymantas Rudžionis

*Faculty of Civil Engineering and Architecture,
Kaunas University of Technology,
Studentų g. 48, LT-51367 Kaunas, Lithuania*

Summary. The article is devoted to Isidorius Liesis, a famous surveyor, scientist, teacher and head of the Department of Geodesy on his 110th birthday anniversary. An informative stand which presents the life and scientific and educational activities of I. Liesis was prepared for this anniversary in Kaunas University of Technology at the Faculty of Civil Engineering and Architecture, which is directly related with the Department of Surveying. During this event the statement was read.

The article presents the memories of colleagues and I. Liesis of the period of first restoration of Lithuania's independence, his efforts in education, service in the Lithuanian army. He is also renowned for his contribution to the Lithuanian military topography, coordination of the works associated with the geodetic measurements in the territory of Lithuania. Personal memories associated with participation in mixed Lithuania and the USSR Commission for national borders when part of the Vilnius region was returned to Lithuania in 1939, are presented. His work in the eve of World War II and during the German fascist occupation of Lithuania, educational activities at Vytautas Magnus University and post-war hardships, scientific and educational activities in Kaunas Polytechnic Institute are mentioned as well.

Keywords: Isidorius Liesis, memories, geodetic measurements, the State Commission for the State Border, NKVD filtration camps, research activities, educational activities.

Edmundas ISEVIČIUS. Technologijos mokslų daktaras, Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakulteto docentas. Pagrindinės mokslinių interesų kryptys: šildymas, vėdinimas, oro kondicionavimas, geodeziniai matavimai.

Edmundas ISEVIČIUS. Assoc. Prof. Dr, Faculty of Civil Engineering and Architecture, Kaunas University of Technology. Research interests: heating, ventilation, air- conditioning, geodesy research

Žymantas RUDŽIONIS. Technologijos mokslų daktaras, Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakulteto dekanas. Pagrindinės mokslinių interesų kryptys: statybinės medžiagos.

Žymantas RUDŽIONIS. Assoc. Prof. Dr, Dean of Faculty of Civil Engineering and Architecture, Kaunas University of Technology. Research interests: building materials, investigations on concrete structure and properties.